

Tóth Rózsa

Szeged a két világháború között *Buday György* és *Bordás Ferenc* révén jelentős szerepet játszott a magyar exlibris-művészetben. A mai Szeged kisgrafikai életét a nők uralják; Kopasz Márta és László Anna mellett Tóth Rózsának (Szeged, Tarján széle 6. 6723) is sokat köszönhet.

Hódmezővásárhelyen született 1942. június 31-én. Nehéz körülmények között nőtt fel. Iskoláit szülővárosában kezdte, de a középiskolát már Szegeden fejezte be, s ma már tősgyökeres szegedinek számít. A rajz gyermekkora óta foglalkoztatta, középiskolájának is volt képző- és iparművészeti tagozata, mégis a pedagógus pályát választotta. A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán magyar és orosz szakot végzett; művészeti vonalon *Major Jenőtől*, *Fischer Ernőtől* és *Vinkler Lászlótól* tanult sokat. A főiskola elvégzése után a József Attila Tudományegyetemen orosz nyelvből és irodalomból középiskolai tanári oklevelet is szerzett. Azóta Szegeden tanít, iskolájában képzőművészeti szakkört is vezet, s a művészi alkotótevékenység csak szabad idejét köti le. A grafika mellett szöveggel és egyéb textilmunkákkal is foglalkozik; első kiállításán, 1972-ben, a Szegedi Művelődési Központban még csak szőnyegeit állította ki.

Kiállításainak jegyzéke oldalakat töltené meg, éppen ezért itt csak a legszükségesebbekre szorítkozhatunk. 1972 óta nemcsak itthon szerepel állandóan, de külföldön is, elsősorban a Szovjetunióban. 1973-ban a szegedi Móra Ferenc Múzeum Pusztaszer-pályázatának első díját nyerte el. 1974-ben az Amatőr Képzőművészek Tárlatán nyert díjat; „Könyvhét 1974” című grafikája könyvtári kiadásban ezekhez jutott el Csongrád megyében. 1975-ben már szerepelt az országos jelentőségű Téli Tárlaton, de sokszor állított ki gyárakban, üzemekben, és Tyereskova-lapját 1975-ben Moszkvában, a Csillagvárosban is kiállították. 1976-ban a Dél-alföldi Tárlat Bartók-sorozatát mutatta be, 1979-ben idehaza a szegedi Gagarin-iskolában, külföldön pedig a Szovjetunióban volt egyéni tárlata. 1980-as leningrádi kiállításáról a Leningradzkaja Pravda is megemlékezett.

Ex librisrel és egyéb kisgrafikával 1972 óta foglalkozik; kisgrafikáinak száma körülbelül 250. Az ex libris és az alkalmi grafika mellett az embléma és a szignet is foglalkoztatja, melynek jó hírét itthon

még *Kozma Lajos* alapozta meg. Ifjúsági szervezetek és rendezvények részére készített emblémái, jelvényei osztatlan sikert arattak. Sok hazai és külföldi exlibris-kiállításon szerepelt (hazai exlibris-találkozók Ceglédig, Szegedig és külföldi exlibris-kongresszusok Bledtől Luganóig). Kisgrafikáit szívesen közölték a különféle lapok és folyóiratok, itthon és külföldön egyaránt.

A grafikus Tóth Rózsa mondanivalójának megfogalmazására majdnem kizárólag linómetszetet használ. Ismeri anyagának természetét és lehetőségeit; tudja, hogy a bársonyos foltok, a hajlékony, lágy vonalak líraivá oldják a valóságot, bár lehetőséget adnak a drámai felhangok érzékeltetésére is. Anyaga a realizmusra predesztinál ugyan, de a modernebb törekvéseknek sem áll útjában — ezekkel azonban Tóth Rózsa nagyon csínjában bánik, tudván, hogy nyomukban könnyen elillan a megszemélyesítő varázs. Egyfajta szecessziós hajlam is végigvonul egész kisgrafikai művészetén, s ez nemcsak a burjánzó növényi ornamentika gyakori alkalmazásában jelenkezik — magyar motívumokra utaló beütéssel —, hanem az alakbrázolás árnyképszerű kivitelezésében is. A szecessziós zsúfoltságba is igyekszik azonban mindig rendet vinni, a nosztalgiahullámot pedig valóságos keretek közé szorítani, s hangot adni egyéni gondolat- és érzelmvilágának is. A szegedi kisgrafikusok kötelező penzuma, a Juhász Gyula-portré szelíd mélabút áraszt, akár a szomorú költő és gordonkahangú költészet. Jelképrendszere nem nevezhető ugyan forradalminak, a hagyományos név- és foglalkozási szimbolikából nehezen tud kitörni, de megkísérli őket új tartalommal megtölteni. Nem szívesen pepecsel a részletek aprólékos kidolgozásával, de a sommázást sem viszi túlzásba; fekete-fehér képi világában ennek a fekete domináns szerepe sem mond ellent. Lírikus alkat, de a pátoszt kerüli; grafikáinak dikciója könnyen érthető, mégsem nevezhető vulgárisnak. A „növény-ember-álal” világán ritkán lép túl, pedig a modern, technokrácián alapuló világ sem idegen tőle (Ex libris Szabó G. László). Van humora is, de csak ritkán él vele (Ex libris enyém, Ex libris Fügedi stb.); pedig olyan szűkében vagyunk a mosoly-nak! Az „Ex libris Turi-Tóth Tibor 1975” — az „Ex libris Fodorné Magyar Mária” mellett egyik legjobb lapja — azt az utat is jelzi, amelyen Tóth Rózsának a jövőben haladnia kellene: az egyéni képépítkezés, a szellemes ötletek, a kép és a szöveg szerves egységbe foglalásának útján.

Galambos Ferenc